

*Slavko Vukša¹
Ivan Milojević²
Milan Mihajlović³*

Rad primljen: 17.11.2024.
Rad prihvaćen: 15.12.2024.
UDK: 338.23:336.22

Originalni naučni rad

MESTO I ULOGA FISKALNE POLITIKE U SAVREMENIM PRIVREDAMA

Sažetak: Poreski tokovi i njihovo funkcionalano delovanje sa aspekta likvidnosti, tražnje i podsticanja ekonomskog rasta, odnosno oživljavanja privredne aktivnosti, o oscilacijama poreskih tokova i mehanizmima transformacije njihovog finansijskog i monetarnog delovanja predstavlja osnovno pitanje fiskalne politike u savremeni privredama. Sa druge strane kompleksnost budžetskih tokova i njihovo delovanje na likvidnost privrede i funkcije tražnje, predstavljaju drugu stranu (utrošak i upotreba sredstava) prikupljenih javnih sredstava, a posebno na efekte budžetskih promena (delova budžetskih prihoda i rashoda i njihovu uzajamnu povezanost i delovanje). Iz ovog kompleksa problema izdvaja se i posebno ističe delovanje budžetskih tokova na likvidnost pojedinih sektora, delovanje na formiranje tražnje i efekti budžetskih tokova na privrednu aktivnost. Kontrola fiskalnih i monetarnih tokova, kao i efikasna upotreba instrumenata fiskalne i monetarne politike, nisu mogući bez poznavanja uzajamnih delovanja i povezanosti fiskalnih i monetarnih tokova.

Ključne reči: fiskalna politika, porezi, monetarna politika.

Uvod

U sklopu fiskalne strategije nastale na savremnoj finansijskoj doktrini porezi deluju i kratkoročno i dugoročno, i na mikro i na makro nivou. Fiskalitetima se može stimulisati štednja, radni produktivitet, privredna konjunktura, ekonomski rast, povećati likvidnost privrede, stimulisati investicije, izvoz i određeni oblik potrošnje, korigovati nejednakost u primarnoj raspodeli i tržišnoj alokaciji

---

¹ Redovni profesor, Slavko Vukša, Univerzitet za poslovne studije, Banja Luka, e-mail:vukslav51@gmail.com

² Redovni profesor, Ivan Milojević, Ministarstvo odbrane, Beograd, e-mail: drmilojevic@gmail.com

³ Docent, Milan Mihajlović, Vojna akademija, Univerzitet odbrane, Beograd, e-mail: milan.mih83@gmail.com

resursa. Fiskalne beneficije i olakšice, diskriminatorno oporezivanje i nadoporezivanje postali su inkorporisani manipulativni faktori u interventnom mehanizmu moderne države. U uslovima visoke konjunkturane i stalne inflatorne napetosti svih oblika potrošnje (praćene inflacionim pritiskom i prisustvom stalne tendencije kretanja svih oblika potrošnje iznad rasta nacionalnog dohotka i produktivnosti rada), pred mere poreske politike postavlja se složen strategijski zadatak da apsorbuju (neutralizuju) viškove tako formirane novčane tražnje i da uspostave uravnoteženije odnose dohotka i potrošnje, a time i finansijsku i ekonomsku stabilnost privrede. Takvu politiku poreza nazivamo – restriktivna.

Svaki poslovni subjekt, nastoji da minimizira fiskalni teret i oduvek su bili popularna tema i to nezavisno o tome da li subjekti posluju na nacionalnom, ili međunarodnom planu. Na međunarodnom planu poslovnim subjektima se pruža mogućnost da ostvare neplaćanje poreza koristeći razlike koje postoje između poreskih sistema raznih zemalja. Stoga, mnoge zemlje koriste poreski mehanizam kako bi ostvarile konkurentne prednosti i privukle tako poslovne subjekte. Interes i cilj svake države je sprečavanje odliva novca i povećanje priliva u budžet i državne fondove, što se postiže nametanjem viših poreza i uvođenjem novih obaveznih poreza. Cilj svake kompanije i svakog preduzetnika je što veća korist od poslovanja, tj. prihodi i dobit koja ne može da se poredi sa prihodima koji ostaju ako se vrši plaćanje poreskih obaveza po nižim odnosno višim stopama, tako da poreski obveznici pokušavaju što je više moguće olakšati svoj poreski teret, bez obzira da li posluju na nacionalnom, ili međunarodnom nivou. S tim u vezi i instrumenti fiskalne politike služe kako bi se usaglasili interesi na mikro i makro nivou i obezbedio održivi privredni rast i razvoj.

1. Pregled literature

Fiskalna politika u savremenim uslovima poslovanja je važan alat za stabilizaciju ekonomske i socijalne politike, a javni prihodi, rashodi i javni dug su moćni oblici vlasti intervencija. Poreski sistemi odražavaju efekte globalnih trendova u kojima su se ukrstila mnoga javna dobra nacionalne granice i postaju globalne, dok se nacionalne vlade suočavaju sa sve većim poteškoćama u finansiranje njihovih javnih potreba. Porezi se u praksi posmatraju kao sredstvo za ostvarivanje budžetskih prihoda i od njih se očekuje elastičnost, odnosno sposobnost brzog prilagođavanja nastalim promenama kako bi se uspostaviti budžetsku ravnotežu. Poreska elastičnost je posebno važna u uslovima ekonomskog rasta, jer zahteva velike državne investicije u infrastrukturu, a rast prihoda to obezbeđuje investicije se ne finansiraju stranim izvorima ili domaćim zaduživanjem⁴.

---

⁴ Nestorović, O., Borojević, N., Župljanin, S. & Anufrijević, A. (2023). Efekti fiskalne politike na Republiku Srbiju i zemlje u okruženju. *Serbian Journal of Engineering Management*, 8 (2), 12-19. <https://doi.org/10.5937/SJEM2302012N>

Održivost fiskalne politike je suštinski element ukupne makroekonomska stabilnosti, koja igra važnu ulogu u oblikovanju dugoročnih perspektiva ekonomskog rasta. Fiskalna održivost se može proceniti na mnogo načina⁵. Procenjuje se pomoću tri indikatora: stvarni i strukturni fiskalni bilans, nivo javnog duga i obim državne potrošnje na otplatu kamata. U poslednje tri godine Srbija je imala velike fiskalne deficite, kako u apsolutnom iznosu tako i u poređenju sa drugim evropskim zemljama, zbog programa finansijske podrške preduzećima u pandemiji, periodični neciljani i neisplativi gotovinski transferi svim građanima ili određenim grupe, kao i na znatne izdatke za subvencije za državnih preduzeća u energetsom sektoru⁶.

U savremenoj ekonomiji, koja je opterećena mnogim problemima, pitanje je kako postići i održati makroekonomsku stabilnost i disciplinu, adekvatnu sinhronizaciju mera monetarne i fiskalne politike i njihovog sprovođenja u celokupnom ekonomskom ambijentu uzrokuje pojavu neophodnog sistema za upravljanja ekonomskom politikom. Zbog postojanja neproaktivnih ekonomija, nezaposlenosti, i povećanja stope javnog duga, velika pažnja se poklanja interakcija mera monetarne i fiskalne politike. Kao u zemljama širom sveta i u srpskoj privredi ne postoji univerzalni model vođenja ekonomske politike⁷.

2. Metodološki pristup istraživanju

Eliminisanje inflatornih poremećaja je ključ za održivi ekonomski rast i ispunjenje ostalih makroekonomskih ciljeva. Politika stabilnih cena je bitna sa stanovišta makroekonomske efikasnosti, ali i održavanja životnog standarda stanovništva na adekvatnom nivou. Istraživanje će se realizovati kroz analizu sadržaja stručne literature, dokumenata i mera koje je Narodna banka Srbije primenjuje u poslednjih pet godina. Metode koje se koriste u istraživanju su sledeće: metoda prikupljanja podataka, metoda analize podataka, komparativna, uporedno-pravna, hipotetičko-deduktivna⁸.

Metoda prikupljanja podataka se koristi različitim izvorima podataka o funkcionisanju fiskalne i monetarne politike. Metodom analize podataka doći će se do konkretnih podataka vezanih za rad i funkcionisanje makroekonomske fiskalne politike. Da bi mogli da dođemo do konkretnih zaključaka koristićemo

---

⁵ Zupur, M. & Janjetović, M. (2023). Sustainability of personal selling marketing in the modern market. *Održivi razvoj*, 16 (2), 7-20.

⁶ Randelović, S. (2023). Održivost fiskalnog okvira i privredni rast u Srbiji. *Ekonomika preduzeća*, 71 (1-2), 101-112. <https://doi.org/10.5937/EKOPRE2302101R>

⁷ Cvetković, M., Simonović, Z. & Đorđević, V. (2022). Sinergija monetarne i fiskalne politike u funkciji privrednog rasta Republike Srbije. *Ekonomika*, 68 (4), 57-63. <https://doi.org/10.5937/ekonomika2204057C>

⁸ Bardžić, Ž. & Miladinović, B. Lj. (2023). Pravno tumačenje savremenih bezbednosnih rizika. *Oditor*, 9 (2), 1-21. <https://doi.org/10.5937/Oditor2302001B>

se uporedno-pravnom i komparativnom metodom⁹, koja nam omogućava da uporedimo različite fiskalne politike kao i odnos fiskalne i monetarne politike. Hipotetičko-deduktivni metod, služiće nam za uopštavanje zaključaka donetih na osnovu određenih osobenosti fiskalne i monetarne politike zemalja u okruženju, odnosno, za dobijanje određenih pouka iz iskustava tih zemalja.

4. Fiskalni tokovi i njihovo delovanje

Fiskalni tokovi, kako u pogledu priliva sredstava u budžetu raznim instrumentima fiskalne (poreske) politike, tako i u pogledu rashoda (troškova države, trošenja i odliva sredstava iz budžeta) sigurno su vrlo značajni¹⁰. Ovo je i osnova vođenja efikasne fiskalne politike. Fiskalna politika može delovati stabilizaciono, razvojno i redistributivno na nacionalnu privredu. Postavlja se pritom pitanje: da li stabilizaciona fiskalna politika, posebno usmerena na smirivanje potrošnje, troškova poslovanja, ali i redukcije monetarnih tokova (fiskalnim delovanjem) ugrožava dinamiku privredne aktivnosti, odnosno ekonomski rast¹¹. Na isti način može se postaviti i pitanje, odnosno dilema: da li i koliko fiskalna politika razvojno orijentisana (ekspanzivnog karaktera) generiše inflatorni mehanizam. Konačno, može se postaviti i pitanje: da li pokretanje razvoja, odnosno dinamičan ekonomski rast istovremeno dovodi do stabilizacije, jer u uslovima visokih stopa rasta lakše je osigurati stabilnost privrede, ali i veće poreske i ukupne budžetske prihode¹².

Pitanje smo postavili iz čisto strateških razloga – da li je i kada moguće voditi stabilizacionu politiku, uglavnom antiinflatorno uslovljenu, a da se, pritom, ne ugrozi ekonomski rast. Dinamika ekonomskog rasta može se osigurati snižavanjem poreza, odnosno ukupne poreske presije privrednom sektoru i sektoru stanovništva (ali i izvoznom sektoru), ali i povećanjem javnih rashoda, posebno onih koji imaju stimulatívno delovanje na proizvodnju i ekonomski rast, koji će u relativno kratkom roku da dovedu do povećanja robnih fondova (robne ponude) na tržištu. Time bi se inflatorni udar ex ante rashoda ublažio, odnosno onemogućio.

---

⁹ Klincov, R., Marjanović, N., Trnavac, D., Novović, M. & Obućinski, D. (2022). Shvatanja ekonomskih zakona u savremenoj ekonomskoj teoriji. *Akcionarstvo*, 28(1), 99-114

¹⁰ Attanasi, M.G., De Santis, R. A., Di Stefano, C. Gerinovics, R. & Toth, M. B. (2022). Supply chain bottlenecks in the euro area and the United States: where do we stand? *ECB Economic Bulletin*, 2/2022, European Central Bank.

¹¹ Darvas, Z., Martin, Ph. & Ragot, X. (2018). Réformer les règles budgétaires européennes: simplification, stabilisation et soutenabilité. *Notes du conseil d'analyse économique*, 2, 1-12.

¹² Jovićević, P. (2021). Budžetski suficit u Republici Srbiji, *Finansijski savetnik*, 26 (1), 25–36.

Izbor odgovarajuće strategije i delovanja poreske politike u osnovi zavisi od opšte ocene stanja i tendencija u razvoju privrede¹³. Ako se oceni da u privredi postoji visoka potrošnja i „pregrejavanje konjunktura“, uz opasnost od širenja inflacije, fiskalna politika će se uključiti u prvcu smirivanja javne potrošnje, lične potrošnje i investicija, ali i podsticanja štednje svih sektora i smirivanja konjunktura. Velika je dilema fiskalne politike usmerene na stabilizaciju ili podsticanje ekonomskog rasta upravo iz aspekta¹⁴:

1. Visine fiskalnog tereta (fiskalne presije), posebno sektora privrede i sektora stanovništva,
2. Strukture socijalnih i drugih transfernih davanja,
3. Strukture javnih prihoda i većeg ili manjeg značaja elastičnijih oblika prihoda (porez na promet, carine, akcize i sl.) ili manje elastičnih i vrlo osetljivih na promene, iz socijalnih razloga, oblika prihoda (doprinosi),
4. Inflatorne ili deflatorne neravnoteže povezane sa istovremenim postojanjem niske stope rasta, odnosno privrednog zastoja i kriza, kada treba istovremeno smirivati javnu potrošnju, posebno njene neelastične oblike (rashodi države, vojska, policija, plate, penzije, socijalno osiguranje i dr.).

Poreska politika mora da koordinira mere za smirivanje neracionalne i neproizvodne potrošnje (čuvajući se odvođenja društva u socijalne potrebe i slom), a s druge strane, da teži zadovoljavanju tih potreba bez inflatornih udara¹⁵. Ovo je tim složeniji problem kada u privredi postoje inflatorne tendencije koje traže smirivanje svih oblika finalne tražnje (tako i javne tražnje). Postavlja se, pritom, i pitanje: do koje granice može ići ograničavanje javne potrošnje – u cilju smirivanja tražnje i potrošnje, a da se ne ugrozi funkcionisanje vitalnih segmenata javnog sektora i društva. S druge strane, mora se postaviti pitanje koliko se može ići na „snižavanje poreskih i drugih zahvata“ u cilju rasterećenja privrede i pokretanja ekonomskog razvoja, a da se pritom ne proširi u budžetski deficit, odnosno uletiti u zamku deficitarnog finansiranja javnog sektora, oslonjenog ne samo na finansijska tržišta, već i na čvrstu emisiju novca. Tada se na jednoj strani smiruje tražnja i cenovna napregnutost, ali na drugoj podstiče inflacija ovakvim „dopunskim“ sistemom finansiranja javne potrošnje. I pored ove diferencijacije, i pored raznih drugih „dodatnih“ oblika javnih prihoda (javni dug, emisija i sl.) porez je i dalje ostao

---

¹³ Jakšić, P. (2022). Municipalne obveznice kao instrument finansiranja lokalnih samouprava. *Oditor*, 8 (1), 85-110. <https://doi.org/10.5937/Oditor2201083J>

¹⁴ Dastjerdi, R., Hassani, D., Nadi, S. & Soleimani, A. (2023). Response of some walnut genotypes to Anthracnose attack. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 25 (5), 1193-1207.

¹⁵ Larch, M., Orseau, E. & van der Wielen, W. (2021). Do EU fiscal rules support or hinder counter-cyclical fiscal policy? *Journal of International Money and Finance*, 112(C), 102328.

osnovni oblik javnih prihoda¹⁶. Porezima se u razvijenim privredama danas formira preko 85% javnih sredstava, od čega 58 – 75% otpada na direktne poreze, a ostalo na indirektne. Funkcije i zadaci moderne države sve su raznovrsniji i brojniji, zbog čega su potrebna i sve veća sredstva za njihovo zadovoljavanje, odnosno pokriće. To dovodi do stalnog rasta javnih prihoda, identično rastu javnih rashoda¹⁷. Porezima, kao redovnim izvorima javnih sredstava u svim razvijenim privredama (bez uplata za socijalno osiguranje) najvećim delom se pokriva nešto preko 50% javnih rashoda. Ostalo su sredstva javnog duga i sredstva socijalnog osiguranja.

Javni prihodi se sve više upoređuju sa kretanjem društvenog proizvoda, kako po dinamici kretanja ova dva makroagregata, tako i po učešću javnih prihoda u društvenom proizvodu i opterećenju društvenog proizvoda zahvatima za potrebe državne potrošnje¹⁸¹⁹. Time se želi otkriti koliko država opterećuje (svojom uglavnom neproizvodnom potrošnjom i socijalnom funkcijom) društveni proizvod, a time i posredno, koliko je javna potrošnja uzrok nestabilnosti privrede i opterećenja poslovnog sektora. Ako je godišnji rast (ali u kraćim periodima) javnih prihoda veći od rasta društvenog proizvoda, slabi finansijska moć privrede za razvoj i investicije. Stoga se obično traži da rast javnih prihoda bude usklađen sa rastom društvenog proizvoda, a ako je privreda u krizi tada rast prihoda treba biti sporiji od rasta društvenog proizvoda – da bi se dao stimulans proizvodnim investicijama i reprodukcijom potrošnje u privredi. Međutim, tada oslobođena sredstva poreza treba striktno vezati za jačanje akumulacije i fondova za investicije i razvoj. Inače, ovako oslobođena sredstva u dohotku će se, sigurno, usmeriti u druge oblike finalne potrošnje (lični dohoci, materijalni troškovi, odliv kapitala i dr.).

Javni sektor (javni prihodi i rashodi) u gotovo svim tržišnim privredama savremenog sveta postao je globalni faktor makroekonomske regulacije i državnog intervencionizma sa stanovišta ekonomskih ciljeva u oblasti zaposlenosti, cena, rasta, izvoza, investiranja, itd.²⁰ Javni sektor u privrednoj praksi poprimio je brojne funkcije, i to: socijalno-privrednu, redistribucije dohotka i imovine, angažovanja dohotka i akumulacije za privredni razvoj (strukturni i regionalni), stabilizacije nivoa cena i zaposlenosti, finansiranja

---

¹⁶ Gojković, B., Obradović, L. & Mihajlović, M. (2023). Uticaj makroekonomskih faktora na javni dug Republike Srbije u posttranzicionom periodu. *Akcionarstvo*, 29 (1), 217–238.

¹⁷ Miljković, M. (2022). Javni dug kao instrument fiskalne ravnoteže. *Revija prava javnog sektora*, 2 (1), 45-63.

¹⁸ [Dikau, S., & Volz, U. \(2021\). Central bank mandates, sustainability objectives and the promotion of green finance. *Ecol. Econ.* 184, 107022.](#)

¹⁹ Golubović, M. & Janković, G. (2023). Priliv stranih direktnih investicija u funkciji poboljšanja konkurentnosti privrede Republike Srbije. *Održivi razvoj*, 16 (1), 19-31.

²⁰ Vitomir, J. & Lazić, Đ. (2021). Eksterni i interni makroekonomski šokovi u slučaju malih ekonomija sa valutnim odborom. *Megatrend revija*, 18 (2), 39-62. <https://doi.org/10.5937/MegRev2102039V>

javnih potreba i infrastrukture, animiranja dopunskih izvora akumulacije, diversifikacije privredne strukture, podsticanja izvoza i supstitucije uvoza, stimulisanja tehnološkog razvoja i naučno-istraživačkog rada. U ovom radu posebnu pažnju ću posvetiti delovanju fiskaliteta i poreskih zahavatanja na formiranje i ponašanje likvidnosti.

U fiskalnoj teoriji i praksi poznato je da se preko fiskaliteta preraspodeljuje značajan deo nacionalnog dohotka, da se preko njih postiže konvertura ekonomskih i finansijskih nejednakosti u raspodeli dohodaka i štednje, i da se značajno stimulišu ili destimulišu određene grane, oblasti delatnosti preko stimulacije ili destimulacije ukupnog ponašanja subjekata u odnosu na potrošnju, štednju, dohodak, investicije i dr²¹. Prema R. Musgraveu savremena funkcija poreza je pre svega određena alokacija sredstava za pokriće javnih potreba, a zatim redistribucija dohotka i imovine i održavanje stabilnosti cena preko kontrole raspodele i kontrole funkcije potrošnje. Porezi, po pravilu, utiču na relativne cene i na relativne troškove, favorizujući potrošnju na štetu štednje povećanjem troškova budućeg dohotka i ne favorizujući dokolicu na štetu rada²².

U osnovi, svi fiskaliteti redukuju likvidni potencijal subjekata nakon plaćanja poreza, čime se deluje na njihov raspoloživi dohodak, a preko dohotka na potrošnju, odnosno štednju i investiranje tih subjekata. Sigurno je da je sledeći teorijski stav sasvim ispravan sa makroaspekta i fiskalne teorije i politike, mada je potrebna njegova dublja strukturna „razrada“. Redukcija raspoloživog dohotka automatski involvira redukcioni tok likvidnosti disponibiliteta i samofinansirajućih tenzija. Povećani fiskalni transfer dohotka u potrošne punktove javne potrošnje vrši pritisak na stopu likvidnosti i samofinansiranja i uvodi zaduživanje (eksterno) pogođenih sektora. Troškovi upotrebe eksternih (tuđih) resursa padaju na teret još neostvarenog dohotka. U kumulaciji, povećana fiskalna presija sa povećanim zaduživanjem ekonomskih subjekata za više od trostruko opterećuje dohodak (porez + anuitet + kamata). Kreditno zaduživanje verifikuje se kao rekompensator fiskalnog opterećenja u funkciji nadomeštaja potrebnih likvidnih resursa. Fiskalitet, u suštini, sterilizuje likvidnost u periodu deflatorskih tenzija. Fiskalni manevar reflektuje se evidentno kroz povećanje, odnosno smanjenje fiskalnog opterećenja (poreske stope). Izuzetak je porast fiskalnih prihoda u funkciji alimentiranja javnih fondova za finansiranje investicija, infrastrukture i proizvodnih kapaciteta, budući da se redukovana likvidnost restituiše plasmanima javnih fondova.

5. Odnos fiskalne i monetarne politike

---

²¹ Su, S., Qamruzzaman, M., & Karim, S. (2023). Charting a sustainable future: the impact of economic policy, environmental taxation, innovation, and natural resources on clean energy consumption. *Sustainability*, 15(18), 13585.

²² Gojković, B., Obradović, Lj. & Mihajlović, M. (2023). Uticaj makroekonomskih faktora na javni dug Republike Srbije u posttranzicionom periodu. *Akcionarstvo*, 29 (1), 217-238.

Fiskalna i monetarna politika²³ se u savremenim privredama realizuju od strane državnih organa koordinirano i sinhronizovano u pogledu kombinacije mera ovih makroekonomskih politika. Bez uspostavljenje koordinacije njihovih instrumenata i mera teško je očekivati ostvarivanje postavljenih ciljeva makroekonomske politike. Ona se najčešće ogleda u stabilnost cena, povećanju zaposlenost proizvodnih faktora, optimalan ekonomski rast, uravnoteženost platnog bilansa itd.²⁴ Najčešće se nesinhronizacija ili pogrešna primena određenih mera, odnosno slaba usaglašenost instrumenata fiskalne i monetarne politike pojavljuju kao učinci sa negativnim efektima. Fiskalni tokovi kao sfera redistribucije formirane efektivne i potencijalne novčane tražnje i monetarni tokovi kao osnova kreiranja i poništavanja efektivne novčane tražnje, međusobno se toliko isprepliću da ih je teško odvojiti, jer su to delovi jedinstvenog finansijskog sistema²⁵.

U prvom delu ovog rada govoriće se o poreskim tokovima i njihovim funkcionalnim delovanjima sa aspekta likvidnosti, tražnje i podsticanja ekonomskog rasta, odnosno oživljavanja privredne aktivnosti, o oscilacijama poreskih tokova i mehanizmima transformacije njihovog finansijskog i monetarnog delovanja. Osvrnuću se i na kompleksne budžetske tokove i njihova delovanja na likvidnost privrede i funkcije tražnje, jer je to „druga strana“ (utrošak i upotreba sredstava) jednom prikupljenih javnih sredstava, a posebno na efekte budžetskih promena (delova budžetskih prihoda i rashoda i njihovu uzajamnu povezanost i delovanje). Iz ovog kompleksa problema izdvaja se i posebno ističe delovanje budžetskih tokova na likvidnost pojedinih sektora, delovanje na formiranje tražnje i efekti budžetskih tokova na privrednu aktivnost. Kontrola fiskalnih i monetarnih tokova, kao i efikasna upotreba instrumenata fiskalne i monetarne politike, nisu mogući bez poznavanja uzajamnih delovanja i povezanosti fiskalnih i monetarnih tokova.

Procesi sektorskih monetarnih transformacija i njihovi efekti u vođenju i fiskalne i monetarne politike, kontrola i mogućnosti kontrole fiskalnih i monetarnih tokova, mehanizam i instrumenti upravljanja novčanim tokovima, su posebno područje, naročito kada se stave u funkciju stabilizacije i privrednog rasta²⁶. Naime, bez stavljanja pod kontrolu i efikasne kontrole, odnosno svesnog usmeravanja novčanih tokova u ostavriivanju određenih makroekonomskih ili

---

²³ Kovinić, N. (2023). Monetarna politika u borbi sa krizom izazvanom pandemijom virusa COVID-19 u odabranim zemljama. *Megatrend revija*, 20 (1), 63-80. <https://doi.org/10.5937/MegRev2301065K>

²⁴ Đorđević, D. & Krstić, D. (2020). Odnos fiskalne politike i održivog razvoja. *Održivi razvoj*, 2 (1), 7-15. <https://doi.org/10.5937/OdrRaz2001007D>

²⁵ Indić, M., Pjanić, M. & Đaković, M. (2023). Uticaj makroekonomskih faktora na tržišnu kapitalizaciju u bivšim Jugoslovenskim republikama sa moderacijom bivših republika koje ne koriste euro. *Akcionarstvo*, 29 (1), 151-168.

²⁶ Zupur, M. & Janjetović, M. (2023). Sustainability of personal selling marketing in the modern market. *Održivi razvoj*, 16 (2), 7-20.

strukturnih razvojnih ciljeva, nije moguće govoriti o efikasnom sprovođenju monetarne i fiskalne politike. Stoga se u drugom delu govori o dometima i efektima upravljanja novčanim tokovima, posebno u funkciji stabilizacije i uravnotežavanja privrednih tokova, a posebno u funkciji likvidnosti i ekonomskog rasta.

Ekonomska teorija današnjice potpuno je prihvatila neophodnost kombinovanja mera makroekonomskih instrumenata fiskalne i monetarne politike, posebno što se delovanje ovih politika odražavaju na čitav makroekonomski sistem tako da ih je nemoguće posebno izolovati. Stoga je neophodno govoriti o mogućnosti kombinovanja fiskalne i monetarne politike sa aspekta održivosti razvoja savremenog privrednog sistema, o njihovom delovanju pri postojanju unutrašnje i eksterne neravnoteže, delovanju na ostale makroekonomske činioce kao što su: dohodak, tražnja i drugi. Osvrt na vremensku dimenziju delovanja ovih makroekonomskih politika posebno je značajan sa aspekta mogućnosti njihove primene u konkretnim situacijama²⁷, tako da se danas sve više pažnje posvećuje upravo ovom aspektu izučavanja.

Nakon takve strukturne, i u izvesnom smislu dubinske obrade, u zaključnim razmatranjima biće data izvesna sinteza ili rezime osnovnih stavova do kojih se došlo u teorijskom i empirijskom pogledu, a zatim i preporuke za eventualno poboljšavanje funkcionisanje finansijskog sistema u celini, posebno sa aspekta likvidnosti privrednog sektora, kako u uslovima restriktivne monetarne i ekspanzivne fiskalne politike, tako i u uslovima ekspanzivne monetarne i restriktivne fiskalne politike.

6. Zaključak

Fiskalni i monetarni tokovi u savremenim privredama postali su okosnica u istraživanju delovanja fiskalne i monetarne politike na ekonomski rast i stabilnost privrede. Istovremeno to su i tokovi koji služe državi s jedne strane i centralnoj banci s druge da upotrebe odgovarajuće instrumente monetarne i fiskalne politike u ostvarivanju određenih (zacrtnih) ciljeva makroekonomske politike. Fiskalni tokovi kao sfera redistribucije formirane efektivne i potencijalne novčane tražnje iz raspodele nacionalnog dohotka, i monetarni tokovi kao osnova kreiranja i poništavanja efektivne novčane tražnje (emisije i poništavanje novca centralne banke i sistema poslovnih banaka), međusobno se toliko isprepliću da ih je teško odvojiti jer su to delovi jedinstvenog finansijskog sistema. To je osnova koordinacije fiskalne i monetarne politike i stalnih procesa pretvaranja tekućeg novca u dohodak, dohotka u tekući novac, ali i tekući novac i kredita u kapital.

---

²⁷ Baldwin, R. & Freeman, R. (2021). Risks and global supply chains: What we know and what we need to know. *Working Paper 29444*, National Bureau of Economic Research.

U radu smo morali tražiti odgovore na procese sektorskih monetarno-financijskih transformacija, kontrolu i mogućnost kontrole fiskalnih i monetarnih tokova, mehanizme i instrumente upravljanja novčanim tokovima, posebno sa aspekta formiranja likvidnosti privrede i stabilizacije. Bez stavljanja pod kontrolu i efikasne kontrole, odnosno svesnog usmeravanja novčanih tokova u ostvarivanju određenih makroekonomskih i strukturnih ciljeva razvoja, nije moguće govoriti o efikasnom sprovođenju fiskalne i monetarne politike.

Literatura

1. Attanasi, M.G., De Santis, R. A., Di Stefano, C. Gerinovic, R. & Toth, M. B. (2022). Supply chain bottlenecks in the euro area and the United States: where do we stand? *ECB Economic Bulletin*, 2/2022, European Central Bank.
2. Baldwin, R. & Freeman, R. (2021). Risks and global supply chains: What we know and what we need to know. *Working Paper 29444*, National Bureau of Economic Research.
3. Bardžić, Ž. & Miladinović, B. Lj. (2023). Pravno tumačenje savremenih bezbednosnih rizika. *Oditor*, 9 (2), 1-21. <https://doi.org/10.5937/Oditor2302001B>
4. Cvetković, M., Simonović, Z. & Đorđević, V. (2022). Sinergija monetarne i fiskalne politike u funkciji privrednog rasta Republike Srbije. *Ekonomika*, 68 (4), 57-63. <https://doi.org/10.5937/ekonomika2204057C>
5. Darvas, Z., Martin, Ph. & Ragot, X. (2018). Réformer les règles budgétaires européennes: simplification, stabilisation et soutenabilité. *Notes du conseil d'analyse économique*, 2, 1-12.
6. [Dastjerdi, R., Hassani, D., Nadi, S. & Soleimani, A. \(2023\). Response of some walnut genotypes to Anthracnose attack. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 25 \(5\), 1193-1207.](#)
7. [Dikau, S., & Volz, U. \(2021\). Central bank mandates, sustainability objectives and the promotion of green finance. *Ecol. Econ.* 184, 107022.](#)
8. Đorđević, D. & Krstić, D. (2020). Odnos fiskalne politike i održivog razvoja. *Održivi razvoj*, 2 (1), 7-15. <https://doi.org/10.5937/OdrRaz2001007D>
9. Golubović, M. & Janković, G. (2023). Priliv stranih direktnih investicija u funkciji poboljšanja konkurentnosti privrede Republike Srbije. *Održivi razvoj*, 16 (1), 19-31.
10. Indić, M., Pjanić, M. & Đaković, M. (2023). Uticaj makroekonomskih faktora na tržišnu kapitalizaciju u bivšim Jugoslovenskim republikama sa moderacijom bivših republika koje ne koriste euro. *Akcionarstvo*, 29 (1), 151-168.
11. Jakšić, P. (2022). Municipalne obveznice kao instrument finansiranja lokalnih samouprava. *Oditor*, 8 (1), 85-110. <https://doi.org/10.5937/Oditor2201083J>
12. Jovičević, P. (2021). Budžetski suficit u Republici Srbiji. *Finansijski savetnik*, 26 (1), 25-36.

13. Kovinić, N. (2023). Monetarna politika u borbi sa krizom izazvanom pandemijom virusa COVID-19 u odabranim zemljama. *Megatrend revija*, 20 (1), 63-80. <https://doi.org/10.5937/MegRev2301065K>
14. Klincov, R., Marjanović, N., Trnavac, D., Novović, M. & Obučinski, D. (2022). Shvatanja ekonomskih zakona u savremenoj ekonomskoj teoriji. *Akcionarstvo*, 28(1), 99-114
15. Larch, M., Orseau, E. & van der Wielen, W. (2021). Do EU fiscal rules support or hinder counter-cyclical fiscal policy? *Journal of International Money and Finance*, 112(C), 102328.
16. Miljković, M. (2022). Javni dug kao instrument fiskalne ravnoteže. *Revija prava javnog sektora*, 2 (1), 45-63.
17. Nestorović, O., Borojević, N., Župljanin, S. & Anufrijević, A. (2023). Efekti fiskalne politike na Republiku Srbiju i zemlje u okruženju. *Serbian Journal of Engineering Management*, 8 (2), 12-19. <https://doi.org/10.5937/SJEM2302012N>
18. Randelović, S. (2023). Održivost fiskalnog okvira i privredni rast u Srbiji. *Ekonomika preduzeća*, 71(1-2), 101-112. <https://doi.org/10.5937/EKOPRE2302101R>
19. Su, S., Qamruzzaman, M., & Karim, S. (2023). Charting a sustainable future: the impact of economic policy, environmental taxation, innovation, and natural resources on clean energy consumption. *Sustainability*, 15(18), 13585.
20. Vitomir, J. & Lazić, Đ. (2021). Eksterni i interni makroekonomski šokovi u slučaju malih ekonomija sa valutnim odborom. *Megatrend revija*, 18 (2), 39-62. <https://doi.org/10.5937/MegRev2102039V>
21. Zupur, M. & Janjetović, M. (2023). Sustainability of personal selling marketing in the modern market. *Održivi razvoj*, 16 (2), 7-20.

THE PLACE AND ROLE OF FISCAL POLICY IN CONTEMPORARY ECONOMIES

Abstract: Tax flows and their functional action from the aspect of liquidity, demand and stimulation of economic growth, i.e. revival of economic activity, about the oscillations of tax flows and the mechanisms of transformation of their financial and monetary action is a basic issue of fiscal policy in modern economies. On the other hand, the complexity of budget flows and their effect on the liquidity of the economy and demand functions represent the other side (expenditure and use of funds) of collected public funds, and especially on the effects of budget changes (parts of budget revenues and expenditures and their mutual connection and action). From this complex of problems, the effect of budget flows on the liquidity of certain sectors, the effect on the formation of demand and the effects of budget flows on economic activity are highlighted. The control of fiscal and monetary flows, as well as the effective use of fiscal

and monetary policy instruments, are not possible without knowledge of the mutual effects and connection of fiscal and monetary flows.

Keywords: fiscal policy, taxes, monetary policy.